

Tutors de contes

Maria Cobos i Immaculada Tubau¹

Aquest és el tercer curs que, a l'escola La Monjoia, els alumnes de Cicle Superior són "Tutors de Contes" d'un nen o nena d'Educació Infantil. Hem organitzat l'espai i el temps per tal que aquests alumnes es puguin trobar quinzenalment. Mentre els grans posen en pràctica estratègies comunicatives, els petits gaudeixen d'una valuosa atenció individualitzada.

El context

El CEIP La Monjoia està situat a Sant Bartomeu del Grau, un municipi de la comarca d'Osona (Barcelona). A nivell demogràfic el poble compta amb 1003 habitants. Als anys 70, la instal·lació de la fàbrica Tèxtil Puigneró (actualment tancada) va provocar un fort creixement demogràfic i en una dècada es va duplicar la població.

L'escola ha rebut immigració constantment; inicialment de la resta de l'Estat espanyol i més tard del Magreb. Actualment la població escolar està formada per 105 alumnes dels quals un 65% són fills de famílies magrebines, un 12% fills d'immigrants de la resta de l'Estat espanyol, un 3% porto-riquenys i un 20% de famílies de parla catalana.

La majoria dels nens immigrants provenen del nord del Marroc. La seva llengua materna és el tamazic que és una variant de llengua amaziga. És la llengua que parlen a casa, si bé algunes famílies coneixen, també, l'àrab, que és llengua oficial i de culte per als musulmans.

Els alumnes d'Educació Infantil són, majoritàriament, de procedència magrebina i això fa que s'hagin desplegat moltes estratègies per tal d'estimular-los i motivar-los envers l'aprenentatge de la nostra llengua.

Una de les estratègies utilitzades és la que us presentem i que està inspirada en "Els padrins de biblioteca", experiència que es porta a terme a la Biblioteca Can Butjosa de Parets del Vallès publicada per Escardó, M. (2002): La biblioteca, un espai de convivència un espai educador (p 126).

Inicis de la proposta

Com ja hem explicat anteriorment, els alumnes d'Educació Infantil són majoritàriament de parla amaziga. Per això, les mestres del Parvulari van pensar que els alumnes grans

¹ Maria Cobos és diplomada en Professorat d'EGB, mestra d'anglès, coordinadora LIC de la Monjoia i té el postgrau en Educació Intercultural per la Universitat de Barcelona. Immaculada Tubau és diplomada en Professorat d'EGB i mestra de l'aula d'acollida de l'escola La Monjoia, també té l'itinerari d'especialització sobre "atenció a la diversitat" per la Universitat Oberta de Catalunya.

de l'escola les podrien ajudar a donar una atenció individualitzada, de qualitat i en llengua catalana als infants més menuts de l'escola.

La proposta, doncs, va sorgir d'Educació Infantil i es va dirigir cap al Cicle Superior. Les mestres d'aquest cicle es van mostrar receptives però cauteloses: calia trobar, dins l'horari dels alumnes, l'espai per preparar i portar a terme l'activitat, analitzar quins objectius i continguts del currículum de CS els permetia treballar i què aportaria als alumnes. També es va portar al claustre, que va deixar la decisió de com s'havia de desenvolupar als cicles implicats.

Al començament del primer any en què es va dur a terme, ni les mestres d'Educació Infantil, ni les de Cicle Superior, ni cap altre mestre del Claustre érem conscients que l'experiència que havíem endegat era d'aprenentatge servei. Va ser en el moment en què ens reunírem per avaluar-ne els resultats que ens vam adonar que a més de realitzar activitats que ens permetien assolir objectius curriculars de l'àrea de llengua, n'havíem realitzat d'altres que eren activitats de servei: els alumnes del Cicle Superior, tot treballant sobre necessitats reals de l'escola, havien aconseguit millorar-la en els aspectes sobre els quals havia tingut incidència l'experiència.

Els objectius

Els objectius que pretenem assolir amb els alumnes d'Educació Infantil són:

- Establir una relació de confiança i en llengua catalana amb un alumne del Cicle Superior
- Disposar de més atenció individualitzada en el treball de la llengua
- Reforçar i ampliar el vocabulari
- Estructurar millor la pròpia parla
- Desenvolupar la fantasia, la imaginació i la creativitat
- Gaudir dels contes

Paral·lelament, els objectius que volem treballar amb els alumnes del Cicle Superior són:

- Establir una relació de confiança i en llengua catalana amb un alumne d'Educació Infantil
- Reforçar la comprensió lectora
- Millorar l'estructuració del llenguatge
- Adequar el nivell de llenguatge als receptors
- Desenvolupar la fantasia, la imaginació i la creativitat
- Gaudir del plaer d'explicar contes
- Desenvolupar la pròpia responsabilitat
- Desenvolupar el sentit de responsabilitat cap als altres
- Col·laborar i participar activament en la resolució d'una necessitat de l'escola

Tot i que, com diem al començament, aquest és el tercer curs en què portem a terme l'experiència, centrarem l'article en el segon (2005-06). És a l'inici d'aquest segon període que introduïm els objectius d'APS i, en acabar, n'avaluem els resultats.

L'experiència pas a pas

Les parelles

A principis de curs les mestres tutores de Cicle Superior (CS) i d'Educació Infantil (EI) ens reunim per preparar i engegar l'activitat. Fem les parelles formades per un alumne de CS i un nen d'EI tenint en compte els criteris següents:

- El nivell d'aprenentatge d'uns i altres, de manera que la interacció entre el gran i el petit sigui l'òptima
- Els trets de la personalitat de cadascú: tímida, manera de relacionar-se, d'expressar-se...
- Les relacions personals de parentiu, de veïnatge, etc, es tenen en compte per formar una parella, si es valora que poden ajudar a assolir els objectius proposats a tots dos

La tria de contes

Les mestres dels més petits seleccionen els contes que s'explicaran inicialment, de manera que:

- siguin tan significatius i variats com es pugui
- n'hi hagi de tradicionals -d'aquells de tota la vida- i de nous -d'aquells que encara s'han d'estrenar
- el seu argument sigui senzill i comprensible
- siguin emocionants i propers
- s'expliquin, també, a la classe
- les imatges siguin explícites i facilitin la comprensió del text

En un segon moment, els alumnes més grans proposen i introdueixen altres contes, tenint en compte els seus propis criteris i les possibles demandes del nen o nena que tutoritzen.

El treball previ dels alumnes de CS

Com ja hem dit anteriorment, els contes s'expliquen quinzenalment a l'hora de biblioteca de CS. Els alumnes tutors comencen a preparar els contes durant la sessió anterior de biblioteca i fan els últims preparatius en una de les sessions de grups de lectura que es fan cada dia de 9 a 2/4 de 10.

Cal remarcar que els nois i les noies de 5è i 6è tenen una gran feinada entre vestidors. Quan saben qui serà el seu alumne, aprofiten qualsevol oportunitat per començar a observar-lo: les entrades i sortides de l'escola, les estones de pati...

D'altra banda, preparar un conte per explicar requereix:

- Familiaritzar-se amb el llibre i completar la fitxa bibliogràfica
- Fer una lectura comprensiva del conte que permeti "fer-se'l seu"
- Preparar la presentació del conte: fer un sondeig dels coneixements previs per part de l'alumne d'EI, de les expectatives respecte de l'argument, dels possibles records, de les relacions que pugui fer amb d'altres contes semblants, etc.
- Adequar el ritme de la història a les imatges del conte i a l'infant que l'escoltarà
- Ajustar el nivell de llenguatge, per tal que el petit pugui seguir el conte i alhora pugui anar enriquint el seu domini de la llengua amb la incorporació de nou vocabulari i noves expressions
- Tenir cura de l'entonació per tal de transmetre emoció, intriga, tendresa... segons el que demani cada conte
- Preveure la gesticulació necessària per explicar-lo de manera comprensiva i amena
- Tot plegat per tal que una història, a vegades banal, es converteixi en un conte irresistible.

Per posar a prova tots aquests preparatius, fan un assaig previ i expliquen el conte a la mestra o a un company. Això implica la primera adequació del nivell de llenguatge i comporta l'acceptació de les correccions o suggeriments del mestre o del company per incorporar-les en el moment d'explicar el conte definitivament.

A mesura que avança el procés, els alumnes també es preparen algunes preguntes de comprensió per comprovar què han entès els petits del conte. La mestra els ajuda a reflexionar sobre el nivell d'adequació de les preguntes i a modificar-les si és necessari.

Els carnets

Tots els alumnes participants disposen d'un carnet personalitzat, fet des del punt de vista de cada membre de la parella i amb les fotos i noms de tots dos.

A més, aquest carnet formalitza l'activitat, en facilita l'organització i informa la resta de l'escola quan es porta a terme.

Sóc l'Alba

La Faiza
és la meva tutora

L'espai

Les parelles es posen a treballar en dos o tres espais: una aula dels petits, la dels grans i la biblioteca. D'aquesta manera es disposa d'ambients adequats per poder explicar i gaudir dels contes amb tranquil·litat.

Els grans tenen cura dels petits des de l'inici fins al final de l'activitat: són ells qui els van a buscar a les seves classes i, si ja han treballat als altres espais, els hi tornen.

L'Hora del Conte Compartit

Els nois i noies del Cicle Superior comparteixen de manera real amb les mestres d'Educació Infantil la responsabilitat d'explicar vells i nous contes als nens més petits de l'escola. Els grans se senten importants i responsables dels infants a qui expliquen els contes i els petits, destinataris de l'esforç que realitzen els més grans, se senten protagonistes.

Els dijous, cada quinze dies, arriba l'hora del conte compartit. Els alumnes de 5è i 6è fan els últims preparatius abans de baixar al parvulari per recollir l'alumne que tutoritzen.

És el moment en què tots els preparatius donen fruit: els grans obren el conte i, mica en mica, van desgranant la història que els petits escolten amb avidesa.

Cada tutor té el seu estil. Amb el pas dels dies, tots van progressant i cada vegada expliquen millor: aprenen a observar el que necessiten els petits -a partir de les seves actituds-, adequen el vocabulari, les expressions i el gest. Finalment es desinhibeixen i gaudeixen de la situació.

El treball escrit

Un cop s'ha explicat el conte, mentre repassen novament les il·lustracions, els tutors fan les preguntes de comprensió als petits.

Després, amb l'ajut de tutors i tutores, els nens i nenes fan un petit treball que servirà de record del conte compartit i d'enllaç amb el treball de l'aula: el gran posa la data i prepara la lletra del títol del conte, per tal que el petit el pugui "escriure" i, entre tots dos, fan un dibuix que després signen.

Mentre els grans ajuden els petits a fer la fitxa van descobrint si els seus alumnes han entès el conte, si els ha agradat i quines són les seves opinions i preferències. Alhora aprenen a graduar el nivell d'ajut que cada nen o nena necessita per realitzar la fitxa proposada.

El retorn

El final de l'activitat és alegre i distès. L'expressió dels grans denota la satisfacció per la responsabilitat exercida. La dels petits, per la valuosa dedicació exclusiva que se'ls ha concedit.

Els alumnes de CS que acompanyen els petits a la seva aula procuren que el desplaçament sigui impecable: de manera relaxada, mentre es comenta la feina feta o es planeja el proper conte. Abans de marxar, amb la satisfacció de la feina ben feta, traspassen la responsabilitat a la mestra, que aprofita per comentar amb la parella les incidències de l'activitat.

El retrobament amb els companys de classe

A continuació, grans i petits comparteixen l'experiència amb els seus companys. Els més petits s'expliquen els contes els uns als altres, mentre la seva mestra observa i fa un registre on es reflecteix: què recorden del conte (tot, una part, gairebé res...), si

L'explicació que fan segueix l'ordre cronològic correcte; és a dir: veu quin ha estat el nivell de comprensió que han assolit.

Mentrestant, els més grans comparteixen experiències personals i analitzen les actituds i l'evolució dels seus alumnes. Disposen d'una fitxa de seguiment en la qual escriuen la seva valoració personal.

Alguns dels seus comentaris són: "Ara ja em parla", "Avui m'ha respost bé a totes les preguntes" o també "Ara ve més content". Per tal que focalitzin, també, la valoració personal en allò que ells fan i prenguin consciència de com ho fan, la mestra els orienta fent-los respondre a preguntes com: *quines coses creus que han anat bé?, quines coses creus que no t'han sortit prou bé?, de quina manera les pots millorar?, què canviaràs de cara al proper conte?*

Aquestes respostes queden reflectides, també, a la seva valoració personal. A partir de la reflexió individual i col·lectiva, després d'algunes sessions, es van adonant de la pròpia evolució i del progrés dels nens i nenes a qui fan de tutors.

Amb el registre fet per les mestres d'Educació Infantil i el buidat que les del Cicle Superior fan de les fitxes de valoració personal, es troben i posen en comú les diferents observacions de l'experiència: què ha funcionat, què no ha funcionat i, per tant, què s'hauria de canviar. Els acords que s'han pres es traslladen als alumnes, de manera que tots plegats corregim i readaptem el projecte. Això fa que hi hagi una regulació constant del procés, basada en la reflexió individual i col·lectiva sobre el que està passant, el que estem vivint, aprenent.

Els contes ens ajuden a aprendre, a compartir i a estimar-nos

Com a conclusió, podríem dir que, amb aquesta activitat, tots hi sortim guanyant: els alumnes grans van adquirint consciència de l'existència d'obligacions personals envers els altres, progressa el nivell d'adquisició de la llengua de grans i petits i, uns i altres, gaudeixen explicant i escoltant contes.

Els més grans aprenen a preparar la narració, a adequar el seu registre de llenguatge al nivell del receptor, a fer una exposició oral estructurada treballant el ritme i l'entonació de la veu i a ser responsables d'una altra persona.

Els petits eixamplen el seu camp de relació, gaudeixen de més atenció individualitzada, tenen més oportunitats d'apropar-se a la màgia dels contes i adquireixen eines per comunicar-se en llengua catalana.

Dia a dia ens adonem que tots plegats van creant i enfortint un vincle d'amistat i de companyonia que es fa extensiu a d'altres moments i activitats de l'escola.

Us explicarem dos exemples que ho il·lustren:

Un dia a la tarda entra esperitat a la seva aula un nen de CS, en Mohamed. Va cap a la seva tutora i li diu:

- Hauries de venir, perquè en Jordi de P4 ha caigut i està plorant.

La mestra li diu que ja hi va, però que troba estrany que li digui a ella que és mestra de CS, si el nen que plora és de P5... Mentre tots dos surten, en Mohamed esvaeix l'interrogant de la mestra:

- És que jo sóc el seu tutor de contes!

Ens trobem a la classe de P5 i en Bilal està tranquil·lament parlant i pintant amb els seus companys de classe. La mestra veu que parlen alegrement i els escolta. En Bilal està explicant als altres que si hagués d'anar a buscar algú que el defensés, aniria a buscar el "seu" Sergio. El seu tutor de contes!

Els vincles afectius que s'han creat entre els alumnes d'edats tan dispars, possiblement sense aquesta activitat no s'haurien establert mai: els grans valoren més els petits, en tenen cura, s'interessen pels seus progressos, els ajuden a superar petites dificultats i els tracten amb delicadesa. Els petits responen de la millor manera que saben: els esperen, se'ls senten seus i els estimen.